

Andrzej Dąbrowski, Andrzej Mazur

Kadra szkoleniowa Świętokrzyskiego Zrzeszenia LZS (Ludowych Zespołów Sportowych)

Idō - Ruch dla Kultury : rocznik naukowy : [filozofia, nauka, tradycje wschodu, kultura, zdrowie, edukacja] 3, 154-160

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PROBLEMY KULTURY FIZYCZNEJ

PROBLEMS OF THE PHYSICAL CULTURE

Autorami poniższego artykułu są prof. AWF Warszawa, Andrzej Dąbrowski i mgr Andrzej Mazur. Wśród głównych zainteresowań naukowo-badawczych A. Dąbrowskiego można wymienić: pedagogikę czasu wolnego, teorię wychowania fizycznego i teorię rekreacji. Jest kierownikiem Zakładu Rekreacji AWF Józefa Piłsudskiego w Warszawie. Drugi z Autorów – A. Mazur – jest nauczycielem i doradcą metodycznym wychowania fizycznego. Interesuje się głównie turystyką rowerową, sportami wodnymi i zimowymi.

Pracę pozytywnie ocenił prof. UR Kazimierz Obodyński.

ANDRZEJ DĄBROWSKI*, ANDRZEJ MAZUR*

*AWF Warszawa, **LO w Łopusznie

Kadra szkoleniowa Świętokrzyskiego Zrzeszenia LZS (Ludowych Zespołów Sportowych)

Słowa kluczowe: instruktorzy LZS, trenerzy LZS, sport młodzieży

Kadra pedagogiczna stanowi istotny element każdego procesu dydaktycznowychowawczego. Powodzenie tego procesu jak również stopień realizacji jego celów zależy jest więc od odpowiedniej ilości dobrze przygotowanych szkoleniowców. Poziom przygotowania kadr w organizacjach oferujących usługi z zakresu kultury fizycznej ma szczególne znaczenie, gdyż w nauczaniu czynności ruchowych obowiązuje zasada „primum non nocere”. Z. Jaworski o kadrach na potrzeby kultury fizycznej pisze, że „od tych kadr (...) zależy powszechność kultury fizycznej i jej wysoki poziom w całym społeczeństwie” [Jaworski 1999, s. 13].

Analizując dzieje Zrzeszenia LZS w Polsce obserwujemy, że od początków swojego istnienia organizacja ta boryka się z brakiem doświadczonej kadry szkoleniowej.

W Świętokrzyskim Zrzeszeniu LZS szczególnie doskwiera brak trenerów. Jest to oczywiście istotny czynnik hamujący rozwój wiejskiej kultury fizycznej. Dlatego też zasadnym wydaje się być prowadzenie badań wśród szkoleniowców pracujących z dziećmi i młodzieżą w LZS.

Celem poznawczym badań było rozpoznanie stanu kadry szkoleniowej Świętokrzyskiego Zrzeszenia LZS. Realizując powyższy cel badań zgromadzono materiał badawczy pozwalający uzyskać odpowiedzi na następujące pytania:

- Jakie były motywy podejmowania pracy z dziećmi i młodzieżą w LZS ?
- Jakie uprawnienia posiada kadra szkoleniowa LZS do prowadzenia zajęć ruchowych oraz czy ta kadra podlega procesowi doskonalenia i podnoszenia poziomu kwalifikacji ?
- Jak kadra szkoleniowa ocenia ofertę programową i zaplecze sportowo-rekreacyjne LZS ?
- Jaki stosunek mają szkoleniowcy LZS na zajęciach do swoich podopiecznych?
- Czy w ramach pracy w LZS badani podejmują współpracę ze szkołą i rodziną swoich wychowanków ?

Metody i techniki badań

Badania, które miały pozwolić na uzyskanie odpowiedzi na postawione pytania zostały przeprowadzone w 2000 roku w 14 placówkach Świętokrzyskiego Zrzeszenia LZS. Przedmiotem badań było 272 uczestników zajęć, 29 instruktorów, trenerów oraz 14 prezesów ognisk LZS. Przy zbieraniu materiału badawczego posłużono się metodą sondażu diagnostycznego. W ramach tej metody zastosowano następujące techniki badawcze:

- Ankiety dla uczestników zajęć w sekcjach LZS.
- Ankiety dla prezesów LZS.
- Wywiad dla instruktorów, trenerów LZS.

- Obserwację nieuczestniczącą zajęć ruchowych dla dzieci i młodzieży w sekcjach LZS.
- Analizę dokumentów Świętokrzyskiego Zrzeszenia LZS.

Wyniki badań

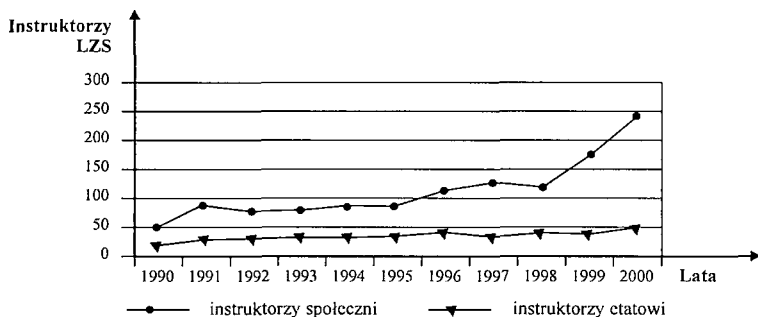
Dokonując charakterystyki kadry szkoleniowej Świętokrzyskiego Zrzeszenia LZS (tab.1.) należy stwierdzić, że w jej szeregach dominują mężczyźni (86,2%) wywodzący się najczęściej z przedziału wiekowego od 47 do 56 lat. Pomimo, iż średnia wieku badanych wyniosła 45,7 lat, to największy odsetek instruktorów i trenerów (41,3%) legitymuje się stażem pracy w LZS od 1 do 6 lat. Sporą grupę, bo 34,5% stanowią szkoleniowcy z wieloletnim stażem zawierającym się w przedziale od 21 do 50 lat. Znaczna większość badanej kadry szkoleniowej LZS (82,8%) posiada wykształcenie wyższe. Istotne w pracy szkoleniowo-wychowawczej jest to, że kadra pedagogiczna LZS najczęściej wykonuje zawód nauczyciela wychowania fizycznego (41,4% badanych). Nauczyciele innych przedmiotów stanowią 37,9%, urzędnicy 13,8%, emeryci 6,9%.

Tabela 1. Charakterystyka badanych
(na podstawie wypowiedzi instruktorów, trenerów, N = 29)

Analizowana zmienna	Kategorie zmiennej	N	%
płeć	mężczyźni	25	86,2
	kobiety	4	13,8
wiek (w latach)	25 – 35	6	20,7
	36 – 46	8	27,6
	47 – 56	12	41,4
	59 – 70	3	10,3
staż pracy w LZS (w latach)	1 – 6	12	41,3
	7 – 12	4	13,8
	13 – 18	3	10,4
	21 – 50	10	34,5
wykształcenie badanych	wyższe	24	82,8
	średnie	5	17,2
wykonywany zawód	nauczyciel	11	37,9
	nauczyciel wychowania fizycznego	12	41,4
	urzędnik	4	13,8
	emeryt	2	6,9
miejsce stałego zamieszkania	wieś	9	31,0
	miasto	14	48,3
	miasto wojewódzkie	6	20,7

Z analizy dokumentacji Świętokrzyskiego Zrzeszenia LZS wynika, że liczba młodzieży do lat 18 korzystającej z oferty programowej tej organizacji, między rokiem 1996 a 2000 wzrosła o blisko 42%. Nasuwa się teraz pytanie „czy wraz ze wzrostem liczby uczestników zajęć proporcjonalnie rosła ilość kadry szkoleniowej” ?

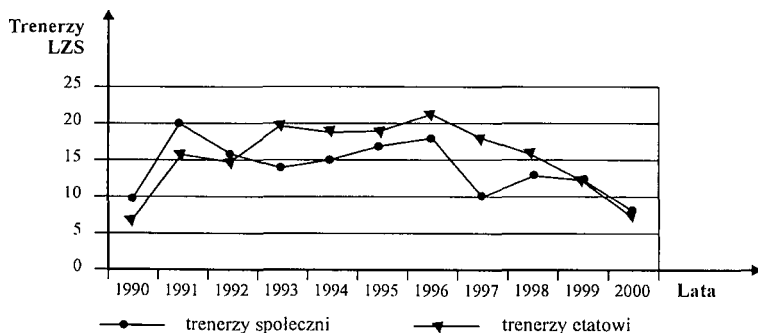
Badania wykazują, że liczba instruktorów zwiększała się systematycznie, a szczególnie tych, którzy pracują społecznie, tzn. nie pobierają wynagrodzeń za swoją pracę. Natomiast liczba instruktorów zatrudnionych na etatach w LZS w ostatnim dziesięcioleciu była niestabilna (ryc.1.).

Ryc. Dynamika wzrostu liczby instruktorów Świętokrzyskiego Zrzeszenia LZS w latach 1990–2000

Źródło. Roczne sprawozdania zbiorcze ze stanu organizacyjnego i działalności LZS ogółem za lata 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000.

Z niedostatkim dobrze przygotowanej kadry szkoleniowej Zrzeszenie LZS borykało się od początków swojego istnienia [Jachimczyk 1994]. Jak wynika z dokumentacji LZS szczególnie znikoma była ilość trenerów (ryc.2.). Ponadto kadrze trenerskiej daleko było do stabilizacji. Po roku 1996 obserwujemy ciągły spadek liczby trenerów, zarówno pracujących społecznie jak i tych zatrudnionych na etatach w LZS. Jest to niepokojące zjawisko, zważywszy na cytowany wcześniej wzrost liczby młodych ludzi w szeregach LZS po roku 1996. Z analizy dokumentacji LZS wynika również to, że trenerzy pracują przede wszystkim w dyscyplinach wiodących. Co zatem jest przyczyną spadku liczby trenerów i ich koncentracji tylko w wybranych dyscyplinach? Próbę odpowiedzi na to pytanie znajdujemy w „Sprawozdaniu z działalności Wojewódzkiego Zrzeszenia LZS za lata 1996–1999”, gdzie czytamy: „Należy stwierdzić, że w wielu przypadkach zatrudnienie przeszkolonej kadry jest niemożliwe ze względu na brak środków finansowych. W wyniku tego ograniczenia swoją uwagę koncentrowaliśmy na zatrudnieniu szkoleniowców w dyscyplinach kierunkowych w Ludowych Klubach Sportowych” [WZ LZS 2000, s. 12].

Ryc. Dynamika wzrostu liczby trenerów Świętokrzyskiego Zrzeszenia LZS w latach 1990–2000

Źródło. Roczne sprawozdania zbiorcze ze stanu organizacyjnego i działalności LZS ogółem za lata 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000.

Odpowiadając na pytanie o motywy podejmowania pracy w LZS badani najczęściej wskazywali na: chęć pracy z młodzieżą (55,2% badanych), przeszłość zawodniczą (27,6% badanych), chęć upowszechniania sportu na wsi (17,2% badanych).

R. Żukowski w swoich badaniach pytając trenerów o motywy wyboru zawodu trenera, zamiłowanie do pracy z młodzieżą odnotował na poziomie 7,1%. Natomiast przeszłość zawodnicza według wyników badań tego autora stanowi ważne kryterium doboru do tego zawodu [Żukowski 1992, s. 121].

Badając uprawnienia kadry szkoleniowej Świętokrzyskiego Zrzeszenia do prowadzenia zajęć ruchowych z dziećmi i młodzieżą uzyskano następujące wyniki:

- uprawnienia instruktorskie posiadało 37,9% badanej kadry
- tytułem magistra wychowania fizycznego legitymowało się 34,5% badanych
- uprawnienia trenerskie posiadało 24,1% badanych
- 3,5% badanych szkoleniowców nie potrafiło wskazać żadnych uprawnień.

Niezwykle istotnym elementem decydującym o efektywności kształcenia i wychowania młodych ludzi jest proces ustawicznego podnoszenia kwalifikacji kadry pedagogicznej. W „Białej Księdze” czytamy, że „społeczeństwo przyszłości będzie społeczeństwem uczącym się” [1, s.16]. Natomiast J. Delors podkreśla, iż „koncepcja edukacji przez całe życie jawi się jako klucz do bram XXI wieku (...), jest odpowiedzią na wyzwania szybko zmieniającego się świata...” [Delors 1998, s. 17]. Na konieczność ustawicznego kształcenia kadry pedagogicznej naszą uwagę zwraca Cz. Kupisiewicz [Kupisiewicz 1999, s. 172]. A jak przedstawia się problem podnoszenia kwalifikacji kadry szkoleniowej Świętokrzyskiego Zrzeszenia LZS? Okazuje się, że 89,7% badanych szkoleniowców podnosiło swoje kwalifikacje w związku z podjęciem pracy w LZS. Kursy instruktorskie ukończyło 58,6% badanych, kursy trenerskie 17,2%, w konferencjach uczestniczyło 13,8% badanych. Ponadto 96,6% badanych czyta czasopisma z dziedziny kultury fizycznej. Według oceny prezesów ognisk LZS 57,2% placówek kieruje swoich instruktorów i trenerów na szkolenia podnoszące uprawnienia do organizowania i prowadzenia zajęć ruchowych. Natomiast 42,8% placówek nie kieruje kadry szkoleniowej na doksztalcenie. Poziom przygotowania instruktorów i trenerów do pracy z dziećmi i młodzieżą według oceny prezesów LZS przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Poziom przygotowania kadry szkoleniowej Świętokrzyskiego Zrzeszenia w ocenie prezesów ognisk LZS (wg ankiety prezesów, N = 14)

Poziom przygotowania	Instruktor		Trener	
	N	%	N	%
wysoki	8	57,2	9	64,4
przeciętny	5	35,7	4	28,5
niski	1	7,1	1	7,1

Niepokojącym jest fakt, iż 41,4% badanych instruktorów i trenerów nie widzi potrzeby podnoszenia poziomu swoich uprawnień. Natomiast 17,2% badanych chciałoby w przyszłości ukończyć kursy instruktorskie a 41,4% deklaruje chęć zdobycia uprawnień trenerskich. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom części kadry szkoleniowej Świętokrzyskie Zrzeszenie LZS w latach 1996–1999 zorganizowało następujące rodzaje kursów:

- organizatorów sportu i rekreacji, na których stopień organizatora sportu otrzymało 110 osób,
- organizatorów turystyki wiejskiej, na których przeszkolono 160 osób,
- sędziowskich w łucznictwie, na których stopień sędziego w tej dyscyplinie sportu uzyskały 64 osoby.

Ponadto szkoleniowcy uczestniczyli w kursach instruktorskich, organizowanych przez Radę Główną Zrzeszenia LZS. Były nimi: kursy instruktorskie w lekkiej atletyce, tenisie stołowym, piłce nożnej, zapasach [WZ LZS 2000, s. 12].

Ofertę programową LZS skierowaną do dzieci i młodzieży 31,0% badanych szkoleniowców oceniło jako wystarczającą, 48,3% jako słabą i 20,7% badanych uznało tą ofertę za niewystarczającą. Według 13,8% badanej kadry ta oferta pozwala zaspokoić potrzeby ruchowe dzieci i młodzieży; 65,5% było zdania, że tylko częściowo, a 17,2% badanej kadry szkoleniowej LZS określiło, iż oferta nie zaspokaja tych potrzeb.

Istotnym czynnikiem, obok oferty programowej, jest jakość pracy wychowawczej [Dąbrowski 1997, s. 98]. W innej pracy czytamy, że „trener winien być dla wychowanków wzorem osobowym” [Sozański 1993, s. 214]. Jakże zatem postawy i styl prowadzenia zajęć preferują szkoleniowcy LZS? Obserwacje 14 zajęć pozwalają stwierdzić, iż prowadzący zajęcia postępowali zgodnie z założeniami pedagogiki humanistycznej. Instruktorzy i trenerzy z życzliwością odnosili się do swoich podopiecznych, umiejętnie motywowali i zachęcali do aktywności ruchowej na zajęciach i poza nimi. Większość badanych szkoleniowców LZS (62,1%) opowiedziało się za zasadą partnerstwa na zajęciach. Natomiast 37,9% kadry było zdania, że należy zachowywać dystans wobec uczestników zajęć. Wydaje się, że uczestnicy zajęć powinni mieć nieco większy wpływ na program oferowany przez LZS. Badania dowodzą, że tylko 17,2% badanych szkoleniowców opracowuje program z uwzględnieniem propozycji dzieci i młodzieży a 20,7% kadry dopuszcza zmiany w programie zajęć podyktowane inną koncepcją uczestników. Istotnym elementem oferty LZS jest zaplecze sportowo-rekreacyjne, które było oceniane przez kadre najczęściej (27,6%) jako złe. Ponadto w poprawie warunków lokalowych i sprzętowych 65,5% szkoleniowców upatrywało zwiększenia efektów swojej pracy dydaktyczno-wychowawczej z dziećmi i młodzieżą. Potwierdzeniem tego są wyniki ankiety przeprowadzonej wśród prezesów ognisk LZS, według których (64,3% badanych) złe warunki lokalowe podległych im jednostek LZS nie pozwalają spełniać wymogów państw Unii Europejskiej w zakresie kultury fizycznej.

Prawidłowo planowany i realizowany proces szkolenia sportowego dzieci i młodzieży powinien uwzględniać systematyczną współpracę ze szkołą i rodziną. W literaturze poświęconej teorii sportu czytamy: „Szczególny wpływ na właściwy przebieg szkolenia sportowego młodocianych ma ścisła współpraca między szkołą, klubem i rodzicami. U podstaw tych działań powinna leżeć troska o efekty w nauce, wychowaniu i zaspokajaniu bieżących potrzeb ucznia – zawodnika” [Sozański 1993, s. 212]. S. Wołoszyn [Wołoszyn 1984] zalicza współpracę z rodzicami i szkołą do ważnych czynników efektywności pracy trenera. Tabela 3 przedstawia najczęściej wymieniane przez szkoleniowców LZS formy współpracy ze szkołą i rodziną uczestników zajęć.

Tabela 3. Formy współpracy kadry szkoleniowej LZS ze szkołą i rodziną uczestników zajęć (na podstawie wypowiedzi instruktorów, trenerów, N = 29)

Forma współpracy	Tak		Nie	
	n	%	n	%
Wymiana informacji o wynikach sportowych i ocenach szkolnych	13	44,8	16	55,2
Wspólna selekcja młodzieży do sekcji LZS	11	37,9	18	62,1
Udostępnianie przez szkołę sprzętu i obiektów sportowych dla LZS	8	27,6	21	72,4
Współpraca kadry LZS z nauczycielami wych. fiz. uczestników zajęć	6	20,7	23	79,3
Współorganizowanie ze szkołą zawodów sportowych	4	13,8	25	86,2

Jak wskazują dane zawarte w powyższej tabeli szkoleniowcy LZS częściej przyznają, że nie stosują wymienionych form współpracy. Najczęściej stosowaną formą współpracy przez kadre LZS (44,8% badanych tak odpowiedziało) jest wymiana informacji ze szkołą o wynikach sportowych i ocenach szkolnych uczestników zajęć. Nie najlepiej przedstawia się współpraca instruktorów, trenerów LZS z nauczycielami wychowania fizycznego dzieci i młodzieży ćwiczącej w sekcjach. Aż 79,3% badanych nie prowadzi takiej współpracy. Często wśród szkoleniowców LZS podczas badań były opinie, że szkoły nie są z reguły zainteresowane współpracą. W badaniach R. Żukowskiego [Żukowski 1989, s. 84] czytamy o współpracy trenerów ze środowiskiem szkoły na poziomie 74,0%. Potwierdzeniem niedostatecznej współpracy szkoły z organizacjami pozaszkolnymi oferującymi usługi z zakresu kultury fizycznej są wcześniejsze badania R. Przewędy [1988] i A. Dąbrowskiego [1997].

Wnioski

1. Brak środków finansowych, zdaniem działaczy Świętokrzyskiego Zrzeszenia LZS, jest przyczyną kłopotów z naborem wykwalifikowanej kadry szkoleniowej.
2. Najczęściej wymieniany motyw podejmowania pracy z dziećmi i młodzieżą według badanych szkoleniowców to chęć pracy z młodzieżą (55,2% wypowiedzi kadry).
3. W badanym okresie szkoleniowcy Świętokrzyskiego Zrzeszenia posiadali najczęściej uprawnienia instruktorskie do prowadzenia zajęć ruchowych (37,9% badanych). Aż 41,4% badanych nie widzi potrzeby podnoszenia poziomu swoich uprawnień.
4. Wyniki badań wskazują, że oferta programowa LZS tylko częściowo zaspokaja potrzeby ruchowe dzieci i młodzieży (65,5% wypowiedzi kadry), a zaplecze sportowo-rekreacyjne ci sami badani oceniali najczęściej jako złe (27,6% wypowiedzi szkoleniowców).
5. Postawy i stosunek do podopiecznych kadry szkoleniowej Świętokrzyskiego Zrzeszenia LZS są zgodne z założeniami pedagogiki humanistycznej.
6. Najczęściej stosowaną formą współpracy ze szkołą przez kadre LZS jest wymiana informacji o wynikach sportowych i ocenach szkolnych uczestników zajęć (44,8% wypowiedzi kadry).

BIBLIORAFIA

1. *Biała Księga. Nauczanie i uczenie się. Na drodze do uczącego się społeczeństwa*, Komisja Europejska – WSP TWP 1997.
2. Dąbrowski A. (1997), *Pozaszkolna kultura fizyczna młodzieży – rzeczywistość a potrzeby i oczekiwania*, AWF Warszawa.
3. Delors J. (1998), *Edukacja – jest w niej ukryty skarb. Raport dla UNESCO, Międzynarodowej Komisji ds. Edukacji dla XXI wieku*, SOP Warszawa.
4. Jachimczyk A. (1994), *Ludowe Zespoły Sportowe na Kielecczyźnie w latach 1946–1992*, praca magisterska, Kielce, Biblioteka WSP.
5. Jaworski Z. (1999), *Aktualne problemy kadr dla potrzeb szkolnego wychowania fizycznego*, „Lider”, nr 6.
6. Kupisiewicz Cz. (1999), *Rzecz o kształceniu*, I Te E Radom, Warszawa.
7. Przewęda R. (1988), *Szkoła a pozaszkolne formy kultury fizycznej*, „Zeszyty Naukowe”, AWF Wrocław.
8. Sozański H. [red.] (1993), *Podstawy teorii treningu*, RCMSKFiS Warszawa.
9. Sprawozdanie z działalności Wojewódzkiego Zrzeszenia LZS za lata 1996–1999. Kielce 2000.
10. Wołoszyn S. (1984), *Kodeks etyczny trenera jest próbą uświadomienia zainteresowanym moralnych powinności związanych z uprawianiem ich zawodu*, „Sport Wyczynowy”, nr 4.
11. Żukowski R. (1989), *Zawód i praca trenera*, Spółdzielca Agencja Reklamowa „SPAR”, Warszawa.
12. Żukowski R. (1992), *Przygotowanie do zawodu trenera w autoocenie*, „Wychowanie Fizyczne i Sport”, nr 1–2.

The Staff of Instructors of Świętokrzyskie Zrzeszenie LZS

Key words: LZS instructors, LZS coaches, sport among young people

Introduction

The pedagogical staff is an essential element of every didactic – educational process. The success of this process depends on suitable number of well – prepared instructors. The aim of our research is the recognition of condition of Świętokrzyskie Zrzeszenie LZS training staff.

Material and methods

In our investigations we used the method of diagnostic sounding and subordinated investigative techniques – the questionnaires of inquiries for the participants of training, the questionnaires of inquiries for LZS presidents, the questionnaires of interview for LZS instructors and coaches, not participating observation with the use of the sheet of observation, the analysis of Świętokrzyskie Zrzeszenie LZS documents. The research was carried out in 2000 14 LZS institutions. Together the investigation effected 272 people (children and young people) – profiting from LZS offers, 29 members of the training staff and 14 LZS presidents.

The results of the research

The results of the investigations show that the growing number of participants of activities organized by Świętokrzyskie Zrzeszenie LZS was not always accompanied by the growing number of training staff. It appears from the LZS documents that especially slender was the number of coaches. The reason of insufficient number of training staff – as the people actively engaged in LZS work maintain – is the lack of financial means.

The most essential in the training – educational work is that the members of LZS training staff generally work as the teachers of physical education (41,4% of investigated people). Most often mentioned motive of undertaking work with children and young people in the opinion of investigated instructors is the wish to work with young people (52,2% opinions). The alarming fact is that 41,4% of instructors doesn't see the need of rising the level of qualifications. However the results of observations show that the attitude of the training staff towards people being under charge does not rouse any reservations.